

INFORMATYKA gospodarcza

Redakcja naukowa

Janusz Zawiła-Niedźwiecki

Katarzyna Rostek

Artur Gąsiorkiewicz

3

INFORMATYKA gospodarcza

3

Autorzy

Mariusz Adamowski
Zbigniew Burciu
Stanisław Dyrda
Krzysztof Grochowski
Tadeusz A. Grzeszczyk
Jan Hidders
Józef Janczak
Leszek Kiełtyka
Lech Konopiński
Marek Malarski
Dariusz Mazur
Adam Nosowski
Celina Olszak
Adam Pelikant
Georgij Petriaszwili
Marlena Plebańska
Aleksander Radwański
Mirosław Siergiejczyk
Kamil Sitarski
Rafał Skroński
Janusz Sosnowski
Mariusz Sosnowski
Jacek Sroka
Teresa Sternik
Józef Suda
Wojciech Wawrzyński
Teodor Winkler
Tadeusz Witkowski
Radosław Zajdel

INFORMATYKA gospodarcza

Redakcja naukowa

Janusz Zawiła-Niedźwiecki

Katarzyna Rostek

Artur Gąsiorkiewicz

3

Wydawnictwo C.H. Beck
Warszawa 2010

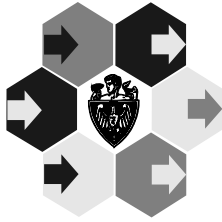
Wydawca: Dorota Ostrowska-Furmanek

Redakcja merytoryczna: Krystyna Knap

Recenzent: prof. zw. dr hab. Ryszard Tadeusiewicz

Projekt okładki i stron tytułowych: GRAFOS

Ilustracja na okładce: © Frank Ramspott/iStockphoto.com

Wydział Zarządzania
Politechnika Warszawska

© **Wydawnictwo C.H. Beck 2010**

Wydawnictwo C.H. Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Studio Graficzne MIMO, Michał Moczarski

ISBN 978-83-255-2160-8 (Tomy 1-4 – komplet w oprawie twardej)

ISBN 978-83-255-1764-9 (Tom 3 – oprawa twarda)

ISBN 978-83-255-2163-9 (Tom 3 – oprawa miękka)

Egzemplarz próbny

SPIS TREŚCI

Redaktorzy naukowi/Recenzent	9
Część pierwsza	
Informatyka specjalizowana	11
1. Systemy informatyczne w bankowości (<i>Dariusz Adamowski</i>)	15
1.1. Wprowadzenie do zagadnień systemów bankowych	18
1.2. Prawne wymogi funkcjonowania systemów bankowych	20
1.3. Wykorzystywane normatywy, wytyczne i rekomendacje	22
1.4. Ogólna charakterystyka systemów bankowych	24
1.5. Centralny system bankowy – omówienie przykładowej implementacji	27
1.6. Systemy informatyczne funkcjonujące w otoczeniu banków	33
2. Systemy informatyczne w ubezpieczeniach (<i>Teresa Sternik</i>)	45
2.1. Wprowadzenie do procesów zachodzących w zakładzie ubezpieczeń	49
2.2. Procesy i obszary działalności podstawowej w ubezpieczeniach	51
2.3. Grupy systemów informatycznych wspierających działalność ubezpieczeniową	51
2.4. Odzworowanie poszczególnych obszarów i procesów działalności ubezpieczeniowej w funkcjach systemów informatycznych	57
2.5. Standaryzacja danych ubezpieczeniowych w systemach informatycznych	64
2.6. Wpływ uwarunkowań zewnętrznych na rozwiązania w systemach informatycznych	67
3. Systemy informatyczne rynku kapitałowego (<i>Janusz Sosnowski</i>)	75
3.1. Wprowadzenie do systemów rynku kapitałowego	77
3.2. Mechanizmy zawierania transakcji na rynku kapitałowym	85
3.3. Organizacja sesji giełdowych	90
3.4. Architektura systemów informatycznych rynku kapitałowego	96
4. Systemy informatyczne nauczania na odległość (<i>Marlena Plebańska</i>)	105
4.1. Wprowadzenie do systemów nauczania na odległość	109
4.2. Szkolenia tradycyjne a szkolenia e-learningowe	111
4.3. Formy kształcenia na odległość	115
4.4. Narzędzia systemów kształcenia na odległość	117
4.5. Standardy kształcenia na odległość	119
5. Systemy informatyczne w bibliotekarstwie (<i>Aleksander Radwański</i>)	125
5.1. Ogólna charakterystyka	128
5.2. Ogólny model systemu bibliotecznego	133
5.3. Stosowane technologie	136

5.4. Przykładowe systemy i wdrożenia	139
5.5. Tendencje rozwojowe	145
6. Systemy informatyczne w poligrafii (<i>Georgij Petriaszwili, Rafał Skroński, Mariusz Sosnowski</i>)	149
6.1. Ogólna charakterystyka systemów informatycznych w poligrafii	152
6.2. Specyfika zarządzania przedsiębiorstwami poligraficznymi	153
6.3. Integracja informatycznych systemów poligraficznych	154
6.4. Charakterystyka przykładowych systemów przemysłowych	161
7. Systemy informatyczne w medycynie (<i>Radosław Zajdel</i>)	181
7.1. Dane i informacje medyczne – podobieństwa i różnice	186
7.2. Kodowanie danych medycznych	188
7.3. Szpitalne systemy informatyczne	193
8. Systemy informatyczne w zarządzaniu transportem (<i>Wojciech Wawrzyński <red.></i>)	217
8.1. Systemy zarządzania w transporcie drogowym (<i>Józef Suda</i>)	221
8.2. Systemy zarządzania w transporcie kolejowym (<i>Krzysztof Grochowski, Lech Konopiński</i>)	230
8.3. Systemy zarządzania w transporcie lotniczym (<i>Marek Malarski</i>)	236
8.4. Systemy zarządzania w transporcie morskim (<i>Zbigniew Burciu</i>)	245
8.5. Telematyka transportu jako narzędzie zarządzania (<i>Wojciech Wawrzyński, Mirosław Siergiejczyk</i>)	255
9. Systemy telekomunikacyjne (<i>Stanisław Dyrda</i>)	265
9.1. Specyfika telekomunikacyjnych systemów informatycznych	269
9.2. Uproszczona architektura środowiska informatycznego operatora telekomunikacyjnego	270
9.3. Inicjatywy w zakresie klasyfikacji i standaryzacji telekomunikacyjnych systemów informatycznych	275
9.4. Systemy kolekcji i mediacji	278
9.5. Systemy billingowe	279
9.6. Systemy CRM i samoobsługowe	284
9.7. Systemy Wsparcia Operacyjnego – OSS (<i>Operation Support Systems</i>)	286
9.8. Centralny Katalog Produktów	289
9.9. Inne aplikacje	291
9.10. Rozwiązania w zakresie organizacji eksploatacji i utrzymania systemów	294
9.11. Perspektywy rozwoju telekomunikacyjnych systemów informatycznych	295
10. Systemy łączności wojskowej (<i>Józef Janczak</i>)	303
10.1. Zadania systemu łączności wojskowej	309
10.2. Wymagania stawiane systemowi łączności wojskowej	310
10.3. Zasady organizacji łączności wojskowej	312
10.4. Pojęcie i ogólny podział systemu łączności wojskowej	313
10.5. Charakterystyka podsystemu kierowania	315
10.6. Charakterystyka podsystemu wymiany informacji	316
10.7. Podsystem zasilania	338

11. Komputerowe wspomaganie projektowania konstrukcji i procesów (<i>Teodor Winkler</i>)	345
11.1. Elementy metodologii projektowania	347
11.2. Komputerowy zapis konstrukcji	358
11.3. Wirtualne prototypowanie	375
11.4. Wirtualne środowisko pracy	384
Część druga	
Informatyka w zarządzaniu wiedzą	405
12. Systemy informatyczne gromadzenia danych (<i>Adam Pelikant</i>)	409
12.1. Wprowadzenie do baz danych – podstawowe modele	412
12.2. Praktyczne aspekty tworzenia schematów relacyjnych	415
12.3. Dostęp do danych transakcyjnych	422
12.4. Poprawa jakości przetwarzania – indeksowanie	425
12.5. Przetwarzanie rozproszone – replikacja, struktury gridowe	430
12.6. Integracja danych heterogenicznych na potrzeby przetwarzania analitycznego	436
13. Systemy informatyczne analityczno-raportujące (<i>Celina Olszak</i>)	445
13.1. Rozwój systemów informatycznych do analizy i raportowania	448
13.2. Raportowanie i proste zapytania do baz danych	448
13.3. Systemy Business Intelligence	453
13.4. Wielowymiarowe analizy danych	458
13.5. Eksploracja danych	461
13.6. Monitorowanie i alarmowanie	463
13.7. Modelowanie strategii rozwoju oraz zarządzanie wydajnością	464
13.8. Kokpity menedżerskie	469
14. Systemy informatyczne zarządzania informacją (<i>Leszek Kiełtyka</i>)	475
14.1. Pojęcie informacji	479
14.2. Wartość i koszt informacji	480
14.3. Generacje informacji	482
14.4. Poziomy zarządzania informacją	486
14.5. Informacja w organizacji	488
14.6. Integratory przepływu informacji	490
14.7. Zarządzanie bezpieczeństwem informacji	499
15. Systemy informatyczne zarządzania treścią (<i>Jacek Sroka, Jan Hidders</i>)	507
15.1. Pięć komponentów zarządzania treścią	511
15.2. Planowanie zarządzania treścią	518
15.3. Historia rozwoju dziedziny	520
15.4. Kierunki rozwoju dziedziny	522
16. Systemy informatyczne zarządzania wiedzą (<i>Kamil Sitarski</i>)	527
16.1. Wiedza w teoriach ekonomicznych	530
16.2. Teoria organizacyjnego tworzenia wiedzy	532
16.3. Zarządzanie wiedzą	533
16.4. Systemy wspomagające zarządzanie wiedzą	536
16.5. Systemy zarządzania wiedzą	538

17. Systemy informatyczne wspomaganie podejmowania decyzji (<i>Tadeusz Witkowski</i>)	547
17.1. Proces decyzyjny i rozwiązywanie złożonych problemów	550
17.2. Definicja Systemów Wspomaganie Decyzji i ich architektura	552
17.3. Modele matematyczne i modelowanie symulacyjne	554
17.4. Proces podejmowania decyzji w rozmytym środowisku wielokryterialnym	560
17.5. Systemy ekspertowe i metody przetwarzania informacji niepewnej i niepełnej	563
17.6. Systemy Business Intelligence	571
17.7. Inteligentne techniki obliczeniowe jako narzędzia SWD	574
17.8. Systemy Wspomaganie Decyzji Grupowych i Systemy Wspomaganie Prac Grupowych	581
17.9. Eksploracja zasobów sieciowych	581
18. Inteligentne systemy informatyczne zarządzania (<i>Tadeusz A. Grzeszczyk</i>)	587
18.1. Wprowadzenie do zagadnień inteligentnych systemów zarządzania	591
18.2. Przegląd systemów bazujących na metodach sztucznej inteligencji	594
18.3. Sieci neuronowe	597
18.4. Budowa modelu neuronowego	602
18.5. Cechy modeli neuronowych	604
18.6. Algorytmy ewolucyjne i genetyczne	605
18.7. Zbiory rozmyte	608
18.8. Zbiory przybliżone	609
18.9. Właściwości zbiorów przybliżonych	615
19. Systemy informatyczne w zarządzaniu procesami biznesowymi (<i>Adam Nosowski</i>)	623
19.1. Zarządzanie procesami biznesowymi – konteksty, aspekty, wyzwania	626
19.2. Wsparcie technologiczne zarządzania procesami biznesowymi	634
19.3. Funkcjonalność i architektura systemów zarządzania procesami biznesowymi	642
20. Systemy informatyczne zarządzania relacjami z klientami (<i>Dariusz Mazur</i>)	651
20.1. Motywy wdrażania CRM	653
20.2. CRM – definicje	653
20.3. Techniki i narzędzia CRM	658
20.4. Aplikacje CRM	663
20.5. Internet a CRM	668
Odpowiedzi	673

REDAKTORZY NAUKOWI

Janusz Zawila-Niedźwiecki, dr inż., id 86111. Uprawiane dyscypliny: nauki o zarządzaniu, zarządzanie ryzykiem operacyjnym. Miejsce pracy: Politechnika Warszawska, Wydział Zarządzania, Zakład Informatyki Gospodarczej; Urząd Komunikacji Elektronicznej, Wcześniej odpowiedzialne funkcje menedżerskie m.in. w firmach: Pol-Mot, Giełda Papierów Wartościowych, PZU, Talex, MGT. Członkostwo: Polskie Towarzystwo Zarządzania Produkcją, Information Security Audit and Control Association. Publikacje: m.in. *Zarządzanie ryzykiem operacyjnym* (2008), *Ciągłość działania organizacji* (2008). Nagroda Lider Informatyki 1999 tygodnika „Computerworld” (jako dyrektor informatyki Giełdy Papierów Wartościowych).

Katarzyna Rostek, dr inż., id 128985. Uprawiane dyscypliny: nauki o zarządzaniu, przetwarzanie analityczne w hurtowniach danych, systemy wspomagania podejmowania decyzji. Miejsce pracy: Politechnika Warszawska, Wydział Zarządzania, Zakład Informatyki Gospodarczej. Członkostwo: Polskie Towarzystwo Zarządzania Produkcją, Stowarzyszenie Polish Sybase User Group. Szereg publikacji z zakresu projektowania baz danych. Nagroda rektora Politechniki Warszawskiej III stopnia za pracę doktorską *Modelowanie procesów eksploracji danych w zastosowaniach biznesowych na przykładzie ubezpieczeń* (2005).

Artur Gąsioriewicz, dr inż., id 214534. Uprawiane dyscypliny: nauki o zarządzaniu, gospodarka elektroniczna, informatyka gospodarcza. Miejsce pracy: Politechnika Warszawska, Wydział Zarządzania, Zakład Informatyki Gospodarczej; Urząd Komunikacji Elektronicznej. Publikacje: ponad 20 tytułów z zakresu informatyki gospodarczej. Nagroda zespołowa Ministra Edukacji Narodowej i Sportu.

RECENZENT

Prof. dr hab. inż. Ryszard Tadeusiewicz. Uprawiane dyscypliny: automatyka i robotyka – systemy wizyjne robotów przemysłowych; biocybernetyka i inżynieria biomedyczna – komputerowe automatyczne rozpoznanie i rozumienie obrazów medycznych; informatyka – sztuczna inteligencja, sieci neuronowe. Miejsce pracy: Akademia Górniczo-Hutnicza, Kierownik Katedry Automatyki; Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Katedra Informatyki. Doktor Honoris Causa dwunastu uczelni krajowych i zagranicznych, członek CK, Rady Nauki, PAN i PAU. Prezes Krakowskiego Oddziału PAN, Przewodniczący Rady Naukowej IITiS PAN; Członek Akademii Inżynierskiej, член Российской Академии Естественных Наук, Participe Pleno Jure Academiae Europensis Scientiarum Artium Litterarumque, Fellow of World Academy of Art and Science; Euroengineer FEANI, Senior Member of IEEE; professional member of ACM; member of SPIE. Wieloletni rektor AGH. Autor niezliczonych monografii, podręczników i artykułów.

INFORMATYKA SPECJALIZOWANA

W poprzednim tomie omówiono rodzaje systemów informatycznych, które odpowiadają typowym zastosowaniom informatyki w przedsiębiorstwie. Należy je rozumieć jako obsługę uniwersalnych zadań dowolnej organizacji, która może mieć charakter typowo biznesowy lub przeciwnie – specyficzny. Specyficzna działalność jest współcześnie również informatyzowana. W niniejszym tomie, w pierwszej części omówiono wybrane zagadnienia aktywności przedsiębiorstw funkcjonujących w specyficznych sektorach gospodarki lub na jej obrzeżach. Na początek w trzech rozdziałach przedstawiono systemy informatyczne stosowane w sektorze finansowym. Warto podkreślić, że rozwój systemów informatycznych rynku finansowego wywarł olbrzymi wpływ na wzrost konkurencji oraz wspomógł procesy integracji i globalizacji ekonomicznej.

W rozdziale 1 – *Systemy informatyczne w bankowości* – Dariusz Adamowski przedstawił rozwój tego typu systemów na przykładzie dużych polskich banków i przemian ich dotyczących na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat. Ponadto Czytelnik powinien sięgnąć do tomu czwartego, gdzie osobno omówiono zagadnienie bankowości internetowej.

W rozdziale 2 – *Systemy informatyczne w ubezpieczeniach* – Teresa Sternik zaproponowała kompleksową klasyfikację systemów ubezpieczeniowych, opisując ich specyfikę. Ponadto Czytelnik powinien sięgnąć do tomu czwartego, gdzie osobno omówiono zagadnienie sprzedaży ubezpieczeń przez Internet.

W rozdziale 3 – *Systemy informatyczne rynku kapitałowego* – dr Janusz Sosnowski omówił w aspekcie informatycznym specyfikę tego jakże modnego segmentu rynku finansowego.

Warto zasygnalizować w odniesieniu do tematyki ww. rozdziałów, że specyficzne rozwiązania informatyczne można spotkać także w szeregu instytucji związanych z bankowością, ubezpieczeniami i rynkiem kapitałowym. Po pierwsze, w organie regulatora rynku, jakim jest Komisja Nadzoru Finansowego, która ma zapewniać prawidłowe funkcjonowanie tego rynku, jego stabilność, bezpieczeństwo, przejrzystość oraz ochronę interesów uczestników tego rynku. Zadania te KNF wykonuje z wykorzystaniem wyrafinowanych rozwiązań analitycznych posadowionych na platformie informatycznej. Po drugie, w funduszach gwarancyjnych – Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym oraz Krajowym Depozycie Papierów Wartościowych. Ich celem jest odpowiednio: gwarantowanie środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych, wypłacanie odszkodowań i świadczeń w sytuacjach, gdy nie ustalono tożsamości sprawcy. W tym celu podmioty te prowadzą stosowne rejestry i obsługują skomplikowane mechanizmy proceduralne.

W rozdziale 4 – *Systemy informatyczne nauczania na odległość* – dr Marlena Plebańska przedstawia najnowocześniejszy trend w nauczaniu, pozwalający tak na wyrównywanie szans dostępu do edukacji w zacofanych regionach świata, jak i ograniczanie wykluczenia społecznego w krajach rozwiniętych, a wreszcie powszechność i zwykły komfort w dostępie do wiedzy.

W rozdziale 5 – *Systemy informatyczne w bibliotekarstwie* – dr Aleksander Radwański z Ossolineum pokazuje, jak jedna z najpiękniejszych tradycji polskiej książki znajduje nowy wyraz dzięki zaprzęgnięciu narzędzi informatycznych do jej obsługi.

W rozdziale 6 – *Systemy informatyczne w poligrafii* – dr Georgij Petriaszwili, Rafał Stroński i Mariusz Sosnowski przedstawili możliwości informatyki w zakresie wspierania przemysłowych procesów poligraficznych.

W rozdziale 7 – *Systemy informatyczne w medycynie* – dr Radosław Zajdel przybliży skomplikowany i niebywale odpowiedzialny świat medycyny opartej na informatyce.

W rozdziale 8 – *Systemy informatyczne w zarządzaniu transportem* – zespół autorów pod kierunkiem prof. Wojciecha Wawrzyńskiego udowadnia, że transport we wszystkich swych wydaniach (morskim, lotniczym, kolejowym, drogowym) może być i jest sprawny tam, gdzie zarządzanie nim oparte zostało na nowoczesnej informatyce.

W rozdziale 9 – *Systemy telekomunikacyjne* – dr Stanisław Dyrda odśladza tajniki jednej z najdynamiczniej przekształcających się współcześnie dziedzin i pokazuje, jak to jest możliwe oraz co to oznacza.

W rozdziale 10 – *Systemy łączności wojskowej* – prof. Józef Janczak omawia zagadnienia mało znane, o zastosowaniach specyficznych, które mogą jednak skłaniać do poszukiwania analogii w obszarze zastosowań cywilnych.

Część tę kończy rozdział 11 – *Komputerowe wspomaganie projektowania konstrukcji i procesów*. Jego autor – prof. Teodor Winkler pokazuje, jak narzędziami informatycznymi można zrealizować najbardziej wyrafinowane i unikatowe zadania projektowania technicznego, ale także biomedycznego, ergonomicznego i innych.

Zapraszamy do lektury!

SYSTEMY INFORMATYCZNE W BANKOWOŚCI

Dariusz Adamowski

KONTEKST

Informatyczne systemy bankowe stanowią grupę systemów obsługujących specyficzny produkt – pieniądz. Sektor bankowy, będący użytkownikiem tych systemów, ma szczególne znaczenie w procesie zarządzania ryzykiem społecznym, odnoszącym się do funkcji lokacyjnej i kredytowej realizowanej przez banki. To bowiem sprawność i jakość bankowych systemów informatycznych decyduje o bezpieczeństwie powierzonych bankowi przez gospodarstwa domowe środków pieniężnych. Z tego powodu bankowe systemy informatyczne mają cechy, które powodują, że stawiane im wymagania w zakresie bezpieczeństwa przetwarzanej informacji są z reguły wyższe niż odnoszące się do systemów informatycznych używanych w wielu innych branżach.

Polski sektor bankowy, który zaczął się odradzać w latach dziewięćdziesiątych XX wieku, od razu

KONTEKST

zastosował nowoczesne, stosowane już na świecie rozwiązania. Do dzisiaj sektor ten jest postrzegany jako najbardziej innowacyjny w zastosowaniach różnych rozwiązań we wszystkich aspektach zarządzania IT. W tym rozdziale zdecydowanie przeważa aspekt praktyczny. Instytucja bankowa, jako symbol stabilności i trwałości, musi opierać się na rozwiązaniach sprawdzonych, szczególnie w warstwie systemowej i narzędziowej. Nie wyklucza to jednak innowacyjności zastosowań. Podstawowy podział systemów bankowych wynika z zakresu obsługiwanych produktów oraz umiejscowienia danego systemu w procesie obsługi. Przeglądowy charakter opracowania powoduje, że przedstawiono jedynie podstawowe informacje o systemach bankowych i ich funkcjonalności.

CEL

CEL

Celem tego rozdziału jest przedstawienie podstawowych zagadnień funkcjonowania systemów informatycznych w instytucji bankowej, a także w instytucjonalnym otoczeniu banków. Obejmuje on aspekt funkcjonalny, wymogi regulatorów, a także współpracę systemów bankowych z otoczeniem.

PLAN ZAGADNIENIA

PLAN ZAGADNIENIA

- 1 Wprowadzenie do zagadnień systemów bankowych
- 2 Prawne wymogi funkcjonowania systemów bankowych
- 3 Wykorzystywane normatywy, wytyczne i rekomendacje
- 4 Ogólna charakterystyka systemów bankowych
- 5 Centralny system bankowy – omówienie przykładowej implementacji
- 6 Systemy informatyczne funkcjonujące w otoczeniu banków

ZNACZENIE

ZNACZENIE

Systemy informatyczne w bankowości stanowią podstawowe narzędzie służące do zaprojektowania, wytworzenia i sprzedaży produktu bankowego: rachunku, lokaty, kredytu, jeśli wspomnieć tylko o produktach podstawowych. Informatyczny

system bankowy przetwarza informację związaną z pieniądzem klienta, więc, jak żaden inny, jest pod stałą krytyczną obserwacją i konkurencyjną oceną posiadacza rachunku bankowego. Zasadniczy jednak aspekt funkcjonowania systemów bankowych to ich wpływ na płynność współpracy podmiotów gospodarczych, a także bezpieczeństwo finansowe każdego depozytariusza, będącego osobą fizyczną.

Najbardziej obrazowym przykładem wysokich oczekiwań ogólnej efektywności i bezpieczeństwa systemów informatycznych w bankach są systemy bankowości internetowej. Każda niestabilność ich pracy powoduje natychmiast wątpliwości klientów co do kondycji banku lub tylko integralności ich rachunków bankowych. W erze „przedinternetowej” zachwianie stabilności głównego systemu transakcyjnego banku lub jego oddziału powodowało powstające przed oddziałami banku kolejki obawiających się o swoje pieniądze klientów. Trudno więc przecenić znaczenie sprawności systemów informatycznych w bankowości dla gospodarki. System bankowy wspierany systemami informatycznymi stanowi nerw gospodarki.

ZAGADNIENIA POPRZEDZAJĄCE

- Projektowanie systemów informatycznych
- Transakcyjne systemy bazodanowe
- Relacyjne systemy bazodanowe
- Projektowanie i implementacja transakcyjnych systemów bazodanowych
- Sieci komputerowe
- Zarządzanie ryzykiem systemów
- Zarządzanie bezpieczeństwem danych i systemów
- Zarządzanie ciągłością działania
- Zarządzanie usługami outsourcingowymi

PRACE KLASYCZNE

- Date C.J. [2000], *Wprowadzenie do systemów baz danych*, Warszawa.
- Ryznar Z. [1998], *Informatyka bankowa (zarys syntezy)*, Poznań.
- Turski W.M. [1980], *Nie samą informatyką*, Warszawa.
- Yourdon E. [1972], *Design of On-line Computer Systems*.

ZAGADNIENIA POPRZEDZAJĄCE

PRACE KLASYCZNE

1.1. Wprowadzenie do zagadnień systemów bankowych

Transformacja gospodarcza zapoczątkowana w 1989 r. to nie tylko przemiany własnościowe i organizacyjne w sektorze bankowym, ale także otwarcie na niedostępne lub dotychczas trudno dostępne technologie teleinformatyczne oraz koncepcje zarządzania IT. Nowe możliwości zastosowania technik teleinformatycznych w okresie dwóch ostatnich dziesięcioleci zaowocowały eksplozją nieznanymi i niedostępnymi wcześniej klientom kanałów dostępu do usług i produktów bankowych.

Przed 1989 r. klient polskiego banku mógł kontaktować się ze swoim bankiem, w praktyce, wyłącznie osobiście. W wąskim zakresie funkcjonował czek, a zlecenia realizowane przez telefon lub telex należały do rzadkości. Ówczesne systemy informatyczne, które wspierały prace banków, były *de facto* systemami księgowymi, w których zarządzanie produktem bankowym realizowane było z perspektywy bankowego (a często nawet oddziałowego) planu kont. Systemy informatyczne ograniczały obsługę klienta do oddziału, w którym został założony rachunek bankowy. Część oddziałów ówczesnych banków: Powszechnej Kasy Oszczędnościowej, Banku Polska Kasa Opieki SA oraz Narodowego Banku Polskiego, który prowadził w swoich oddziałach także obsługę operacyjną rachunków osób fizycznych, posiadało systemy oddziałowe oraz komputery centralne przetwarzające w trybie wsadowym operacje wykonane w oddziałach. W kolejnych latach, w nowo powstałych lub wydzielonych z Narodowego Banku Polskiego dziewięciu bankach komercyjnych, rozpoczęły się projekty wdrażania różnorodnych systemów, w pierwszym rzędzie wspierających obsługę rachunków bieżących i oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz udzielanie kredytów. W przeważającej liczbie, głównie ze względu na relacje cenowe, wdrażano dostępne krajowe systemy oddziałowe, których charakterystykę można streścić w poniższych punktach:

- klient obsługiwany wyłącznie w oddziale prowadzącym rachunek,
- „księgową” perspektywę podejścia do produktu (np. w numerze rachunku był zawarty numer konta syntetycznego),
- podstawowe elementy centralizacji operacji księgowych i sprawozdawczości wykonywane w odrębnym centralnym systemie księgowym,
- brak lub słabe mechanizmy definiowania, bez udziału IT, nowych produktów lub usług bankowych.

Najbardziej znane z nich to ZORBA opracowana przez Softbank, BANKIER dostarczany przez CSBI czy defBank ówczesnej firmy COMP Rzeszów (oferowany do dzisiaj przez Assec Poland). Produkowane w Polsce informatyczne systemy bankowe stopniowo ewoluowały, uzyskując nowe funkcjonalności oraz elastyczność. Przełomem było uruchomienie modułów umożliwiających realizację rozliczeń międzyoddziałowych, co także oznaczało częściowe „odmiejscowienie” rachunku klienta, umożliwiając mu dostęp do niektórych operacji bankowych ze wszystkich oddziałów banku. Niestety, nie został w Polsce wyprodukowany dojrzwały system scentralizowany, zapewniający efektywną pracę co najmniej średniej wielkości banku. Analiza bieżąco stosowanych systemów transakcyjnych pokazuje, że grupa dziesięciu największych funkcjonujących w Polsce banków stosuje rozwiązania zagraniczne [ISB, Informatyczne Systemy..., 2007].

Ewolucja stosowanych przez banki systemów informatycznych spowodowała, że w kolejnych latach możliwości oferowania produktów bankowych rosły zarówno ilościowo, jak i jakościowo. Pierwszym, wykorzystującym nowoczesne systemy teleinformatyczne, kanałem dostępu do produktów i usług bankowych były karty płatnicze. Techniczna „izolacja” polskiego systemu bankowego spowodowała, że opóźnienie w stosunku do krajów rozwiniętych szacowano nawet na dwadzieścia lat. W kompleksie zagadnień związanych z kartami płatniczymi należy wspomnieć o bankomatach, których pierwsze egzemplarze zostały uruchomione przez Bank Pekao SA. Obecnie w Polsce można wypłacać gotówkę w ok. 12 tysiącach tych urządzeń, które są zarządzane systemami poszczególnych banków lub stanowią własność i są zarządzane przez podmioty niebędące bankami (Cash4You, Cashnet24, eCard).

Największa jednak ewolucja dotyczyła e-bankingu, czyli systemów informatycznych umożliwiających klientom banków zdalny podgląd stanu rachunku bankowego, realizację przelewów bankowych, a z czasem innych zleceń obejmujących nawet *cross-selling* polis ubezpieczeniowych. Pierwsze narzędzia e-bankowości wprowadził w 1992 r. Kredyt Bank (system *home banking* oparty na rozwiązaniach francuskiego systemu informacyjnego Minitel) oraz niewiele później BRE Bank (własnej produkcji system Bresok). Oba systemy przeszły daleko idące modyfikacje i są stosowane do dzisiaj przez część klientów korporacyjnych tych banków. Impulsem do masowego rozwoju tej formy komunikacji klientów z bankami było upowszechnienie systemów internetowych. Obecnie każdy bank z grupy największych oferuje tę formę dostępu do rachunku jako najważniejsze uzupełnienie, a jednocześnie zasadnicze odciążenie sieci tradycyjnych oddziałów. Dla klientów części banków jest to już wyłączny, obok telefonicznego, kanał dostępu do rachunku. W efekcie pojawiły się banki internetowe nieposiadające sieci oddziałów (głównie tzw. banki samochodowe – np. Toyota Bank). Tradycyjne oddziały bankowe coraz częściej ewoluują w kierunku ekskluzywnych placówek nakierowanych na doradztwo finansowe i sprzedaż zaawansowanych produktów dla klientów korporacyjnych. Raport IDS [ISB, Informatyczne Systemy..., 2007] szacuje liczbę aktywnych rachunków internetowych w 2008 r. w czterdziestu największych bankach na ok. 5,5 mln, co znajduje potwierdzenie w danych Związku Banków Polskich. Zagadnieniom bankowości internetowej poświęcony jest rozdział 5 tomu 4, „Systemy bankowości elektronicznej”.